

Pozitivni premiki

Problematika narodnih in jezikovnih manjšin v Italiji — in torej tudi slovenske narodnostne skupnosti v Furlaniji - Julijski krajini — je postala v zadnjem času predmet pozornosti vidnih italijanskih politikov in tudi nekaterih pomembnih političnih strank ter sindikalnih organizacij. To nas more samo veseliti, saj smo v preteklosti večkrat grajali dejstvo, da je ogromna večina italijanske vodilne politične plasti dejansko neobčutljiva za manjšinska vprašanja in da ta vprašanja ignorira oziroma omalovažuje. Najnovejši razvoj dogodkov pa kaže, da se je v tem pogledu začelo nekaj premikati, da so tudi politične in družbene sile, od katerih je v precejšnji meri odvisen nadaljnji razvoj političnega, gospodarskega in družbenega življenja v državi, pričele kazati zanimanje za vprašanja narodnih in jezikovnih manjšin.

Kar zadeva Slovence v Furlaniji - Julijski krajini, moramo najprej omeniti izredno zanimivo zborovanje, ki ga je pred nekaj meseci priredila v Vidmu »Demokratska liga«, se pravi kulturna organizacija, ki se pri svojem delovanju sklicuje na krščanska in katoliška načela. Na tem zborovanju je po zaslugi predstavnikov beneških Slovencev lepo prišla do izraza naša manjšinska problematika. Omeniti moramo dalje izvajanja predsednika vlade Spadolinija, ki je med svojim nedavnim obiskom v Gorici javno posvetil nekaj stavkov tudi zakonski zaščiti pravic slovenske manjšine v naši deželi in pred odhodom z Goriškega tudi sprejel odposlanstvo Slovenske skupnosti, ki mu je podrobneje obrazložilo zahteve in pričakovanja našega slovenskega življa v zamejstvu.

V zadnji številki našega lista smo podrobno pisali o pogovoru za okroglo mizo, ki ga je priredila Krščanska demokracija v okviru svoje največje vsakoletne kulturno-politične manifestacije, se pravi v okviru vsedržavnega »praznika prijateljstva«, ki je bil letos v Tridentu. Tudi na tem pogovoru je prišla do izraza potreba po zakonski zaščiti slovenske manjšine v Italiji. Te dni pa je prišla iz Turina vest, da je bila podobna »okrogla miza« tudi v okviru vsedržavnega festivala komunističnega tiska, ki je še v teku v piemontski prestolnici. Pogovora za okroglo mizo sta se udeležila tudi senatorka Jelka Gerbec in deželni svetovalec Boris Iskra, kar je bilo med drugim jamstvo, da se je o naši problematiki govorilo in razpravljalo stvarno, tudi glede na to, da sta Gerbec in Iskra pripadnika naše manjšine in torej dobra poznavalca naših razmer.

dalje na 2. strani ■

Mednarodni položaj v zagati

Že mnogo desetletij — vmes smo doživeli drugo svetovno vojno — trdijo velike sile, vse od kraja, da so za razorožitev, a vse se oborožujejo v vedno hitrejšem tempu in v vedno večjem obsegu. Zdaj smo prispeli tako do štadija nevtronske bombe, ki je baje — tako pravijo atomski učenjaki — najhujša od vseh. Kajti kaj pomaga, če bo pustila nedotaknjene stavbe, če pa bo pomorila ljudi in druga živa bitja in to v počasnih mukah!

Nekateri se tolažijo s tem, da ravno oboroževanje preprečuje izbruh nove svetovne vojne, kajti orožje, s katerim razpolagajo velesile, je tako grozno in tako uničujoče — samo manjši del tega orožja bi zadostoval za uničenje človeštva — da si nobena velika sila ne upa in ne bo upala sprožiti splošne vojne. Toda take izjave se nam zdijo preveč optimistične, ker predpostavljajo tako racionalnost, odgovornost in premissljenost v človeku, kakršnih ni bil nikoli sposoben. Svetovna zgodovina je vse prej kot sosledje racionalnih, premissljenih dejanj. To je zgodovina strasti, pohlepa, želje po osvajanju, verskega in ideološkega fanatizma, zaslepljenega egoizma, izkoriščanja, maščevanja in izzivanja. Res da ni manjkalo tudi plemenitih in nesebičnih dejanj, toda daleč so prevladovala zla dejanja. Človek nosi zlo v sebi in mu je

pirojeno. Le s težavo se odpoveduje zlim nagnenjem in to samo pod vplivom dobre vzgoje ali verskih nauk, ki prepovedujejo ubijati in krasti, izkoriščati in lagati ter zahtevajo od človeka v božjem imenu pravičnost in usmiljenje. To zahteva od človeka Bog. Toda koliko ljudi, posebno v današnjem času, je pripravljenih poslušati glas Boga, v katerega mnogi niti ne verujejo?

Zato smo pesimisti glede prihodnosti človeštva. Ne zanašamo se na abstraktni humanizem, ki ga učijo in ponujajo razne ideologije. Doživeli smo že, da je odpovedal humanizem v času, ko bi bil najbolj potreben. Kje je bil humanizem v času Hitlerja? Kje je bil humanizem v času Stalina? In kdo da kaj nanj od tistih, ki imajo v rokah absolutno, totalno oblast ali težijo po njej? Zanje ne velja človeško življenje nič, pogosto niti njihovo lastno življenje ali življenje njihovih najbližjih.

Kaj bi bilo torej treba storiti v današnjem položaju, kako se rešiti iz zagate, v katero sta spravili svet dve največji sili, Sovjetska zveza in Združene države? Ali res ne preostane ostalemu človeštvu nič drugega, kakor da pasivno gleda na njuno oboroževalno tekmo in čaka na njun spopad, ki bo neizogibno nekega dne izbruh-

dalje na 2. strani ■

Spadolini pred zidom

Zadnji čas se ministrski predsednik Spadolini mrzlično trudi, da bi rešil nekatere gospodarske in politične probleme v državi, predvsem v zvezi z bojem proti inflaciji in terorizmu. Pri pripravljanju državnega proračuna za leto 1982 bi rad v dogovoru z ministri za gospodarske resorje in po sporazumu s podjetniško kategorijo in s sindikati obdržal inflacijo v prihodnjem letu pod 16 odstotki. Doseči bi smela kvečjemu to višino. Mnogim komentatorjem se zdi tako pričakovanje preveč optimistično in kot izgleda, imajo pomisleke proti temu tudi nekateri sindikalni predstavniki, ki se boje, da bi se morali delavci odreči zaradi zmanjšanja inflacije kakim dosežkom glede plač oziroma ugodnostim premične draginjske lestvice. Kakšno bo dokončno stališče, se bo pokazalo šele prihodnje dni, kajti pred pogajanj z vlado bodo skušali sindikati CGIL-CISL-UIL odpraviti ta medsebojna nesoglasja.

Spadolinijeva vlada se tudi trudi, da bi zaradi zadrževanja rasti inflacije spravila pod nadzorstvo cene glavnih živil. Hoče, da bi trgovci sami uredili ta problem s tem,

da bi se držali zmernih cen. Vlada noče doletiti najvišjih dopuščenih cen, ker se upravičeno boji — in tega mnenja so tudi strokovnjaki — da bi vsi trgovci takoj zvišali cene do najvišjih dopuščenih cen, tudi tam, kjer so bile doslej sorazmerno zmerne. Zadeva je zelo zapletena, tudi zato, ker je v Italiji zaradi šibko razvitega združništva in pretirane birokracije v tržnem pogledu (zaradi česar je kmetom in drugim pridelovalcem živil in hrane direktna pot na tržišče na drobno skoro vedno in povsod zaprta) nemogoče izključiti špekulacije. Skoro vsa živila gredo skozi celo vrsto »posredovavcev« in vsak od teh dvigne ceno za sto odstotkov, če ne več.

Sploh se lahko reče, da je inflaciji, kar zadeva živila, v glavnem kriva špekulacija in birokratizacija italijanskega tržnega mehanizma. Zdi se, da tega tudi Spadolini ne bo mogel odpraviti, kljub vsem dobrim namenom. Potrebna bi bila temeljita reforma državne uprave, ki bi pometla z birokratskim sistemom in onemogočila mafijo v živilski trgovini, a nihče, niti Spadolini, nima dovolj odločnosti, da bi se tega lotil.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 13. septembra, ob: 8.00 Poročila; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojani; 11.00 Mladinski oder: »Mali dudar«; 11.30 Nabožna glasba; 12.00 Narodnostni trenetek Slovencev v Italiji; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Sport in glasba ter neposredni prenosi z naših kulturnih prireditev; 19.00 Poročila.

■ PONEDELJEK, 14. septembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Danes bomo govorili o...; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Zdravilna zelišča — Kulturne aktualnosti doma in v svetu — Intervju; 13.00 Poročila; 13.20 Letošnja revija »Primorska poje«; 14.00 Kratka poročila; 14.30 Otroški kotichek; 15.30 Roman v nadaljevanjih: Miguel de Cervantes Saavedra: »Veleumni plemič Don Kihot iz Manče«; 17.00 Kratka poročila ni kulturna kronika; 17.10 Za ljubitelje operne glasbe; 18.00 Odnos današnjega sveta od naravnega okolja; 19.00 Poročila.

■ TOREK, 15. septembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Danes bomo govorili o...; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Kulturne aktualnosti doma in v svetu; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Motivi z malega zaslona; 14.30 Otroški kotichek; 15.30 Portreti; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Solist z orkestrom; 18.00 »Igra o grešnem puntarju«; Drama, ki jo je napisal Vinko Cuderman; 19.00 Poročila.

■ SREDA, 16. septembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Danes bomo govorili o...; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Pomisleki; — Slovenska poezija skozi stoletja — Razgovor z zdravnikom; 13.00 Poročila; 13.20 Zborovska glasba s koncertnega odra; 14.00 Kratka poročila; 14.30 Otroški kotichek; 15.30 Roman v nadaljevanjih — Miguel de Cervantes Saavedra: »Veleumni plemič Don Kihot iz Manče«; 16.00 Orkester RTV Ljubljana; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Klavirski album — Letošnja revija »Primorska poje«; 19.00 Poročila.

■ ČETRTEK, 17. septembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Danes bomo govorili o...; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Zanimivosti doma in po svetu — Na počitnice — Moj konjiček; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.30 Otroški kotichek; 15.30 Portreti (naših igralcev); 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Skladbe za zbor... in orkester — Četrtekova srečanja; 19.00 Poročila.

■ PETEK, 18. septembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Danes bomo govorili o...; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Naši nepoznani bratje — Sprehod po naravnih parkih in botaničnih vrtovih — Razgovor z enologom; 13.00 Poročila; 13.20 Letošnja revija »Primorska poje«; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Folklorni odmevi; 14.30 Otroški kotichek; 15.30 Roman v nadaljevanjih — Miguel de Cervantes Saavedra: »Veleumni plemič Don Kihot iz Manče«; 17.00 Umetna glasba raznih narodov — Sodobne slovenske novele; 19.00 Poročila.

■ SOBOTA, 19. septembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Danes bomo govorili o...; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Kulturne aktualnosti doma in v svetu; — Izseljeniški trenutek; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Sobotno srečanje; 14.30 Otroški kotichek; 16.00 Portreti; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 18.45 Vera in naš čas; 19.00 Poročila.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« ■ Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 ■ Odgovorni urednik: Drago Legiša ■ Tiska tiskarna Graphart. Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 772151

Mednarodni položaj v zagati

■ nadaljevanje s 1. strani

nil že samo zaradi neracionalnosti in zlih nagnjen človeške narave? Ali človeku kot posamezniku res ne preostane nič drugega, kakor da se pasivno in resignirano vda v dogajanje in skuša do hipa, ko bo izbruhnil atomski sodni dan, užiti kar največ od tega, kar mu lahko nudita svet in blaginja ali česar se lahko polasti s svojim pohlepom in brezobzirnostjo?

Kot kristjani in humanisti se ne moremo vdati v tako pojmovanje sveta. Zato zavračamo mišljenje, da je atomska obo-

roževalna tekma med obema največjima silama nujna in opravičljiva in da ni drugega izhoda iz današnjega položaja. Izhod je po našem mnenju in prepričanju v tem, da začnemo vsi, vsak posameznik in vsaka skupnost, od družine in majhnih skupnosti, v katere smo vključeni, od narodov in držav odgovorno in premišljeno živeti in delovati.

Odpovejmo se pasivnosti in miselnosti, da ne moremo nič storiti, da se položaj na svetu obrne na boljše. Začeti je treba s tem, da vsak poskusi nekaj storiti, da se položaj v njegovem lastnem okolju, v njegovi najbližji okolici obrne na boljše. Treba se je upreti zlu, posebno zlu v obliki nasilja, moralnega kvarjenja demagogije laži in izkoriščanja v našem lastnem okolju, v katerem mnogi strahopetno in oportunistično molčijo, ko vidijo take oblike zla, da se komu od »močnih« in »vplivnih« ne zamerijo, ali enostavno zaradi duševne lenobe, moralne otopelosti in komodnosti, da bi imel mir.

Potem se je treba povezati in se začeti upirati zlu, od oportunistične in korumpirane politike do zapravljanja javnih sredstev, korupcije, pasivnosti in demagogije, v širšem okviru, v strankah, deželah, državah in podjetjih. Ne smemo si misliti, da je vse odvisno od drugih. Prav toliko je odvisno tudi od nas, pa naj smo socialno šibki ali močni. Vsakdo izmed nas lahko povzdigne svoj glas za dobro stvar, za boljše bodočnost, in ne samo glas. Vsakdo lahko tudi kaj stori v ta namen, tudi če gre najprej za majhna, na videz malo pomembna dejanja. Vsako dejanje, ki zmanjšuje zlo na svetu in mu odvzame malo moči, je važno, pa naj gre za premagovanje lastnega zlega nagnjenja, za preprečitev zlega dejanja našega bližnjega ali za javen nastop proti državnim krivicam in atomskemu oboroževanju. Brez take osebne odgovornosti in angažiranosti se bomo vsi nekega dne znašli v katastrofi ali pa jo bodo doživeli naši otroci.

—o—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE V TRSTU

Daniel L. Coburn

PARTIJA REMIJA

tragikomedija v dveh dejanjih

12. septembra ob 20.30 v Kulturnem domu v Trstu

Berlinguer je bil v Beogradu

Italijansko časopisje je dalo velik poudarek Berlinguerjevemu obisku v Jugoslaviji. Glavni tajnik italijanske komunistične partije je došel v Jugoslavijo skupno s članom centralnega komiteja Romanom Leddo v nedeljo zvečer na vabilo predsednika predsedstva centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije Lazarja Mojzova. Slednji je imel daljše razgovore z italijanskima gostoma ob prisotnosti Aleksandra Grličkova, ki je v predsedstvu Zveze komunistov zadolžen za mednarodne odnose. Razpravljali so o notranjem položaju v obeh državah, nato pa so vzeli v pretres mednarodni položaj kot tudi odnose v mednarodnem delavskem gibanju.

Opazovalci poudarjajo pomen Berlinguerjevega obiska po nedavnem obisku španskega tajnika Carilla in pred prihodom v Beograd ameriškega zunanjega ministra Haiga, ki bo z jugoslovanskimi državniki v soboto in nedeljo razpravljali o mednarodnem položaju. Izvedenci vidijo v Berlinguerjevem obisku tudi težnje po uveljavitvi tretje poti v delavskem gibanju in poudarjajo skorajšnji obisk, ki ga bosta izvedla v Beogradu italijanski socialistični voditelj Craxi in španski socialistični voditelj Gonzales. Med osrednjimi temami razgovorov je bil proces popuščanja napeitosti in odnosi med blokoma s posebnim ozirom na položaj v Evropi v Sredozemlju

EVROPSKA GOSPODARSKA SKUPNOST

V Londonu se je zaključilo neuradno zasedanje zunanjih ministrov držav članic Evropske gospodarske skupnosti. Predmet razprav je bil trenutni mednarodni položaj, za katerega je značilna precejšnja napetost, tako da je v nevarnosti svetovni mir. Zunanji ministri držav članic Evropske gospodarske skupnosti so se sporazumeli za tesnejše sodelovanje pri skupnih pobudah v korist svetovnega miru. Sklenjeno je bilo, da bo zunanji ministri, ki bo začasno vodil skupne seje, spremljala skupina izvedencev, ki bodo zadolženi, da stalno proučujejo razvoj mednarodnih dogodkov. Evropska komisija se bo bolj kot doslej zanimala za mednarodno politiko in bo imela stalne stike s predsedniki vlad, članic Evropske gospodarske skupnosti. Zunanji ministri se bodo zanimali tudi za vprašanja varnosti, medtem ko bodo za vprašanja obrambe še vedno pristojni uradi Atlantske zveze.

AFGANISTAN — INDIJA

Afganski zunanji minister Dost je zaključil enodnevni obisk v Indiji. Ob odhodu iz New Delhija je izjavil, da se je obisk izteklo pozitivno. Prej je dejal, da bo skušal doseči od Indije posredovanje do Irana in Pakistana za sklicanje tristranske konference ob sodelovanju glavnega tajnika Združenih narodov Waldheima za premostitev afganskega vprašanja. Pakistan ni sprejel omenjenega predloga afganske vlade, ker noče priznati sedanjega režima, ki je prišel na oblast s pomočjo sovjetskih čet. Pakistan je predlagal pogajanja na katerih bi sodelovali le afganski zastopniki kot predstavniki stranke na oblasti.

Afganistanski zunanji minister Dost se bo v prihodnjih dneh podal v New York na letno zasedanje glavne skupščine Združenih narodov. Opazovalci menijo, da so novi afganski predlogi, ki jih podpira Sovjetska zveza, usmerjeni v poskus, da bi ne prišlo v Združenih narodih do ponovne obsojbe sovjetske invazije.

Politična in parlamentarna dejavnost

Ta teden se je povsem obnovilo politično in parlamentarno delovanje, ki je bilo delno prekinjeno zaradi poletnih počitnic. Napovedana so bila zasedanja osrednjih vodstev krščanske demokracije, komunistične partije in socialistične stranke, začelo pa se bo tudi zasedanje poslanske zbornice.

Strokovnjaki so medtem nadaljevali s pripravami treh temeljnih gospodarskih listin, ki naj uresničijo smernice Spadolinijeve vlade na gospodarskem področju. Gre za sestavo finančnega zakona, za sestavo programskega poročila in za sestavo novega triletnega gospodarskega načrta. V ta namen je predsednik vlade Spadolini vodil v sredo sejo, ki so se je udeležili ministri za gospodarske in finančne zadeve.

V četrtek in petek bo zasedalo osrednje vodstvo Krščanske demokracije. Prvi dan bo predmet razprave mednarodni položaj, vendar se zdi, da bodo na seji posvetili pozornost tudi vprašanju sestave novih dežel, pokrajinskih in občinskih odborov. O

S predavanjem časnikarja in publicista Viktorja Blažiča iz Ljubljane so se v nedeljo, 6. t.m., zvečer zaključili v parku »Finžgarjevega doma« na Opčinah 16. študijski dnevi »Draga 81«, ki jih prireja Društvo slovenskih izobražencev v Trstu. Letošnji študijski dnevi so se pričeli v petek, 4. t.m., v Peterlinovi dvorani v ulici Donizetti v Trstu z uvodnimi besedami predsednika Društva slovenskih izobražencev Sergija Pahorja. Prof. Martin Jevnikar je nato predstavil letošnje štiri predavatelje ter na kratko podal njihov življenjepis. Spomnil se je tudi znanega prevajalca, slovenskega misijonarja dr. Ferdinanda Kolednika, ki je umrl 1. septembra v Celovcu.

Na letošnjih študijskih dnevih je prva predavala Katica Cukjati, mlada pravničica, ki se je rodila po vojni v Buenos Airesu. Predavateljica je v svojih izvajanjih z naslovom »Med domovino in zdomstvom« obrazložila delovanje slovenskih izseljencev v Argentini, opozorila na razlike med Slovenci, ki so prišli v to južnoameriško državo po prvi svetovni vojni, ter med Slovenci ki so se kot politični emigranti izselili v Argentino po drugi svetovni vojni. Izredno zanimiva so bila njena izvajanja, zlasti kar zadeva mlajši rod Slovencev, se pravi sinove in hčere emigrantov, ki so se rodili v Argentini in Slovenijo poznajo predvsem iz pripovedovanja svojih staršev ali iz knjig. Mlajši rod je torej razpet med »domovino in zdomstvom«, se postopno vključuje v argentinsko stvarnost in je po večini le čustveno navezan na domovino svojih staršev ali dedov. To stanje vodi praviloma v asimilacijo, vendar najnovejše sociološke raziskave — to velja zlasti za Združene države — kažejo tudi na obraten proces, na obujanje narodne zavesti tudi pri sinovih izseljencev, ki niti ne poznajo več jezika svojih prednikov.

Kot drugi predavatelj je na študijskih dnevih — predavanje je bilo v Finžgarje-

vi dvorani na Opčinah — nastopil profesor teološke fakultete v Ljubljani dr. Tone Stres. Naslov njegovega predavanja je bil »Pod današnjimi miselnimi zvezdami«. Šlo je za izvajanja izrazito filozofske narave, vendar je predavatelj podajal snov s tako večino, da je bila razumljiva tudi za tiste, ki niso doma na tem področju. Dr. Stres je predvsem analiziral določena stališča Hegla in Marxa, njuno teorijo o »istosti«, ki po predavateljevih izvajanjih nujno vodi v totalitarizem, ko ne upošteva tudi »drugosti«, se pravi resnice, da je človek tudi drugačen. Predavatelj vidi v dialogu, moralnosti in religioznosti vodilo za pravičnejšo in bolj človeško družbo.

Po predavanju je udeležence »Drage« pozdravil tržaški škof msgr. Bellomi, ki je svoje misli izrazil v lepi in tekoči slovenščini, kar pomeni, da se je že kar dobro naučil našega jezika.

V nedeljo so se študijski dnevi začeli z mašo, ki jo je daroval msgr. Lojze Ambrožič, pomožni škof v Torontu v Kanadi. Sledilo je predavanje profesorja teologije v videmskem semenišču dr. Marina Qualize. Tema njegovega predavanja je bila »100 let Slovencev ob zahodni narodnostni meji«. Predavatelj je orisal zgodovino beneških Slovencev od leta 1866, ko so prišli pod Italijo do druge svetovne vojne ter zlasti razčlenil današnje stanje v Benečiji, kjer je zaznati določen preporod v narodnostnem pogledu, čemur se seveda še vedno protivijo znani italijanski politični krogi.

Kot smo že omenili, je zadnji na letošnji Dragi nastopil časnikar in publicist Viktor Blažič iz Ljubljane s predavanjem z naslovom »Problemi razvoja, narodna zavest, pluralizem«. Snov je bila zelo zahtevna, saj je govornik obravnaval značaj in naravo sedanje industrijske družbe ter njene posledice na življenje v Sloveniji. Njegova izvajanja vsekakor zaslužijo širšo obravnavo, česar pa nam zdaj ne dopušča prostor.

Po vseh predavanjih je bila razprava, ki pa kot že prejšnja leta na teh dnevih ni kdovekako prispevala k razčiščenju ali poglabitvi snovi, ki je bila predmet predavanj. Pri tem tudi ugotavljamo, da se k razpravi javljajo povečini eni in isti ljudje, tako da že vnaprej veš, kaj bodo povedali ali vprašali. Nekateri poleg tega dajejo duška svojim občutkom in izkoriščajo prilžnost za »udrihanje na levo in desno«, predvsem seveda po stvarnosti v Sloveniji in Jugoslaviji, kar ni težko, pozabljač pa da nastopajo v zamejstvu, kjer je in mora biti glavna skrb slehernega Slovenca, da ostane zvest svojemu narodu, da ne podleže asimilacijskim pritiskom, da skratka ne utone v morju večinskega naroda. Temu aspektu slovenske manjšinske problematike pa »Draga« v zadnjih letih ne posveča, po našem, dovolj pozornosti, s čimer se seveda ne moremo strinjati. Vsa štiri predavanja pa so bila na odlični znanstveni ravni in tudi prireditelji so dobro prestali preizkušnjo, saj vemo, kolikšen trud in koliko naporov zahteva organizacija takih dnevov.

Ob 51-letnici nasilne smrti v Bazovici

6. septembra 1930 so pod streli fašističnega eksekucijskega voda padli bazoviški junaki, Bidovec, Marušič, Miloš in Valenčič. Tega dogodka se je v nedeljo, 6. t. m., spomnilo slovensko zamejstvo. Ob 17. uri je bila na bazovski gmajni pred spomenikom junakov enotna slovesnost, med katero so delegacije in predstavniški organi položili pred spomenik spominske vence, še prej pa so se Bidovca, Miloša, Marušiča in Valenčiča z besedo spomnili uradni govorniki.

Odo Kalan, član odbora za počastitev bazoviških junakov, je najprej orisal zgodovinsko ozadje krvavih dogodkov pred 51-timi leti. Poudaril je, da smrt bazoviških junakov žal še ni privedla do dokončne zmage nad fašizmom. To dokazujejo neprestane skrunitve bazovskega in drugih spomenikov. Žalostno je tudi, je še naglasil govornik, da se moramo 36 let po

zmagi nad fašizmom, ki nam je zanikal obstoj, še vedno boriti za priznanje naših osnovnih pravic in proti poskusom delitve po pokrajinah. Ob koncu je Odo Kalan spomnil, da današnja slovesnost ni bila samo poklonitev spominu bazoviških junakov, ampak vidna obljuba, da zamejski Slovenci ne bodo izdali njihovih idealov.

Ugo Polli, ki je govoril v italijanščini, je žrtev bazoviških junakov uokviril v logiko razrednega boja črnosrajčnikov proti proletariatu in v tkivo fašističnega imperializma do drugih narodov in še zlasti do balkanskega področja. O današnjih dneh je dejal, da živimo sredi hude krize, ki ni le gospodarska ampak sega tudi na širše področje duhovnih vrednot in ogroža same dosežke narodnoosvobodilnega boja. Tej krizi se je treba odločno postaviti v bran, kot se je treba tudi resno zavesti za priznanje pravic vseh Slovencev v Furlaniji-Juljski krajini. Ta boj prerašča ožji krajevni okvir in sega v širši evropski prostor za sodelovanje med Italijo in Jugoslavijo ter med Vzhodom in Zahodom.

Pokrajinski tajnik Slovenske skupnosti dr. Zorko Harej je prikazal upor bazoviških junakov proti raznarodovalni politiki italijanske vlade in fašističnih oblasti. Orisal je postopno zaostrovanje protislovenske in protislovanske gonje in poudaril, da se Bidovec, Marušič, Miloš in Valenčič niso uprli proti oblasti, ampak proti zatiranju v imenu načela zakonite obrambe posameznika, naroda in človeštva proti kratenju osnovnih človekovih pravic. V tem boju bazoviški junaki niso bili osamljeni, saj so korenine tega boja široko razpredene in so privedle do oborožene vstaje slovenskega naroda proti fašizmu in nacizmu. Govornik je ob koncu zaželel, da bi letošnja proslava v vseh utrdila voljo in sklep, da bi po svojih močeh naredila vse za uresničitev idealov bazoviških junakov.

51-te obletnice smrti bazoviških junakov so se dopoldne spomnili tudi v domači cerkvi, kjer je bila ob 10.30 slovesna maša zadušnica.

»NAŠ PRAZNIK« NA PROSEKU

Slovenska skupnost na Tržaškem je letos priredila vrsto praznikov, ki so bili organizacijsko zelo dobro izpeljani in imeli velik uspeh pri našem ljudstvu.

Zaključni letošnji »Naš praznik« bo prihodnjo soboto in nedeljo na Proseku.

Program bo naslednji:

— Sobota, 12. septembra: ob 17. uri odprtje kioskov; ob 20. uri ples ob zvokih ansambla »Galebi«.

— Nedelja, 13. septembra: ob 15. uri odprtje kioskov; ob 17. uri kulturni spored s sodelovanjem domače godbe na pihala, folklorne skupine iz Ukev (Kanalaska dolina), »Lepi Vrh« ter pihalnega orkestra »Lijak« z Vogrskega (Slovenija). Vmes bodo pozdravi in govor tržaškega občinskega svetovaleca Aleša Lokarja. Ob 20. uri ples ob zvokih ansambla »Galebi«. V primeru slabega vremena bo kulturni program v dvorani na Proseku. Poskrbljeno bo za dober prigrizek in domačo pijačo.

»Naš praznik« v Zabrežcu pri Borštu

Sekcija Slovenske skupnosti za občino Dolino je konec prejšnjega tedna priredila »naš praznik« v Zabrežcu pri Borštu. Šlo je že za tretjo tovrstno prireditev, ki jo je Slovenska skupnost letos priredila na Tržaškem. Prvi dan, se pravi v soboto, je prirediteljem nekoliko nagajalo vreme, oba naslednja dneva pa je bila kulturna, politična in zabavna prireditev kar dobro obiskana. To velja zlasti za nedeljo, 6. t. m., ko je bila tudi osrednja kulturna prireditev z zares zanimivim in kvalitetnim kulturnim programom. Sekcija SSk je letošnji svoj praznik posvetila 40. obletnici OF. V kulturnem sporedu so v nedeljo nastopili borštanski pevski zbor »Slovenec«, pevski zbor »Obala« iz Kopra, folklorna skupina »Karol Pahor« iz Pirana ter mlada kantavtorka s Koroškega Magda Koren, ki je številne poslušalce naravnost presenetila ne samo s svojim petjem, temveč tudi z besedilom vsake posamezne skladbe, ki

je bilo povečini narodnoobrambne tematike, kar kaže na občutljivost mlade umetnice za položaj naše slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem.

V nedeljo sta pred številnimi poslušalci spregovorila deželni tajnik Slovenske skupnosti dr. Drago Štoka ter dolinski občinski svetovalec Boris Gombač. Prvi je obravnaval aktualne probleme slovenske manjšine v Furlaniji - Julijski krajini, se spomnil 40-letnice Osvobodilne fronte ter naglasil, kako naša manjšina pričakuje, da bosta vlada in parlament čimprej odobrila globalni zaščitni zakon. Boris Gombač pa je v svojih izjavah obravnaval predvsem domačo občinsko problematiko ter obrazložil stališče Slovenske skupnosti do številnih vprašanj, ki se pobleže tičejo prebivalstva dolinske občine.

Šlo je torej za povsem uspelo prireditev, za kar je treba organizatorjem iskreno čestitati.

SLIKARSKI EX TEMPORE

Kasta prireja osmi slikarski ex tempore, ki bo letos v nedeljo, 13. septembra, v starih Miljah. Vabilo velja tudi za mlade slikarje do 15. leta starosti.

Tehnika in slog sta poljubna, prav tako je dovoljena črno-bela tehnika. Mera platen: najdaljša stranica lahko doseže 120 cm, vendar celotna površina ne sme presegati enega kvadratnega metra.

Vsak udeleženec lahko predstavi v žigosanje dve platni ali osnovi, vendar bo izročil le eno samo dokončano delo.

Žigosanje platen: Salita di Muggia Vecchia št. 28 dne 13. septembra t.l. od 7.00 do 13.00.

Dela bo treba izročiti brez podpisa, brez okvira in stekla, najkasneje do 15. ure. Ob 15.30 bo komisija ocenila izročena dela ter dodelila nagrade. Slikarski ex tempore bo ob vsakem vremenu.

Dela bodo razstavljena v Gregorčičevi dvorani, Ul. sv. Frančiška 20, od 3. do 10. oktobra t.l. Vsak zmagovalac ene izmed nagrad ali tisti, ki je prejel pohvalo žirije, mora opremiti svojo sliko s podpisom, z okvirjem ali steklom ter s svojim naslovom in ceno dela. Tako opremljene slike je treba izročiti v Gregorčičevi dvorani najkasneje do 13. ure v petek, 2. oktobra t.l.

Zmagovalce ter avtorje del, ki so prejeli pohvalo, vabimo že sedaj na otvoritev razstave, ki bo v soboto, 3. oktobra, v Gregorčičevi dvorani, od 18. uri.

—o—

CELICA SLOVENSKE SKUPNOSTI O STANJU V OBRATU ITALSIDER

V preteklih dneh je celica SSk v obratu Italsider v Trstu obravnavala položaj v tem železarskem podjetju, ki ga, kot je javnosti dobro znano, pretresa splošna kriza. Ta kriza se kaže zlasti v težkem finančnem stanju, v katero je ta skupina železarskih obratov z državno udeležbo zašla, tako da ne zmore redno izplačevati niti mesečnih plač svojim uslužbencem.

Po mnenju celice SSk je za takšno stanje več vzrokov, ki so povezani tudi s splošnim mednarodnim tržiščem jeklarskih izdelkov, kakršne izdeluje zlasti tržaški obrat. Za perspektiven izhod iz sedanje krize bodo potrebne nove, načrtne investicije, da bi se obrat prilagodil zahtevam trga, ki se spreminjajo z razvojem tehnologije. Vse to je seveda odvisno od sposobnosti vodstva tega sektorja podjetij z državno finančno udeležbo, da rešuje probleme načrtno in ne sproti, kakor se težave pojavljajo v vsej svoji ostrini. Sedaj je zagotovljeno izplačilo prejemkov za mesec avgust, toda delavci se sprašujemo, kako bo pa za naprej. Potrebno bo skupno nastopanje sindikalnih organizacij in vodstva obrata pri pristojnih krogih ministrstva.

Kar se tiče konkretnega uveljavljanja pravic delavcev, pripadnikov slovenske narodnostne skupnosti, na delovnem mestu, celica SSk ugotavlja, da si to načelo le s težavo utira pot v vsakdanjem delovanju. Tako je na primer predstavnik celice SSk v preteklih dneh moral odločno nastopiti, da so na oglasno desko razobesili tudi odrezke slovenskega dnevnika, ki poročajo o stanju v obratu Italsider. Iz vsega tega vidimo, da so slovenski delavci, kljub javno razglašenemu načelom enakopravnosti še vedno v večini primerov dejansko zapostavljeni. Čas je zato, da bi se temeljito spremenila miselnost in odnos tudi v delavskih krogih večinskega naroda do dejanskega izvajanja narodnostnih pravic slovenskih delavcev.

Zaključeno XX. zborovsko tekmovanje »C. A. Seghizzi«

S svečano slovesnostjo, kateri je v nedeljo zvečer prisostvoval tudi minster za turizem senator Signorello, se je zaključilo dvajseto, jubilejno, tekmovanje C. A. Seghizzi. Letošnjega zborovskega tekmovanja se je udeležilo veliko število zborov, ki so prišli v Gorico z vseh koncev sveta. Udeležencev je bilo v vseh dneh, od četrta do nedelje nad 5 tisoč, organizacija je tudi potekala kar dobro, če odmislimo nekatere pomanjkljivosti, ki jih je mogoče beležiti že od vsega začetka teh zborovskih srečanj. Letošnji absolutni zmagovalci so bili filipinski mešani zbor iz Manile, ki je v obeh kategorijah osvojil prvo mesto in je bil tudi najboljši zbor celotnega tekmovanja. Sploh pa je treba reči, da so bili mešani zbori po kakovosti daleč pred vsemi ostalimi, čeprav je razlika v točkah prvouvrščenega mešanega zbora (Polifonico di Ruda) precej majhna, samo štiri točke manj v kategoriji polifonije od filipinskega zbora, kar je nesmisel; to pa je bilo odvisno od dejstva, da je moške zборе ocenjevala druga komisija. Umetniško vodstvo bi moralo le »odsvetovati« podobna pretiravanja, čeprav so ocene zelo subjektivna zadeva. Tako so na primer bili v mešanih zasedbah prvi trije uvrščeni vedno isti zbori, tako v polifoniji kot folklorni in sicer filipinski, sovjetski in bolgarski. Osebo so se nam zdeli nekateri zbori vredni boljše uvrstitve v izvajanju folklornih pesmi; na primer finski in švedski zbor sta bila v tej kategoriji tako pristna, ljudska, svojvrstna, da bi si zaslužila nekaj več točk. Kot rečeno, ocenjevanje je zelo subjektivna stvar. Moški zbori letošnjega tekmovanja niso bili nič posebnega, nekateri bi niti ne spadali na mednarodno tekmovanje: kaže da so moški zbori precej

v krizi, saj tudi na drugih tekmovanjih niso vedno na vsaj sprejemljivi višini. Boljši so bili ženski zbori, čeprav tudi med temi ni nihče kdovekak blestel. V kategoriji polifonije so se na prva tri mesta uvrstili madžarski, argentinski in slovaški zbor; v folklorni prve nagrade niso dodelili, drugi je bil slovaški, tretji pa romunski zbor. Na splošno bi lahko rekli, da je bilo letošnje tekmovanje kar dobro, vsekakor na boljši stopnji kot zadnja leta, če seveda odštejemo nekatere zборе, ki so tudi na prejšnjih tekmovanjih častno izstopali.

ODPRTJE NOVE OSNOVNE ŠOLE V NOVI GORICI

V petek, 11. septembra, bodo odprli v Novi Gorici novo osnovno šolo, ki je bila zgrajena ob Kornu pod Panovcem. Gre za objekt, ki je izmed največjih in najmodernejših v Sloveniji, saj bo v šoli prostora za 860 otrok; zgrajena je tako, da bo omogočila nemoteno delo po najnovejših didaktičnih načelih. S to šolo bosta močno razbremenjeni šoli v Solkanu in Novi Gorici. Gradnja in oprema šole znašata nad 17 milijard starih dinarjev, ki so jih polovico prispevali občani s samoprispevkom, ostalo polovico pa z bančnimi posojili. Otvoritev šole bo v okviru praznovanja ob občinskem prazniku v Novi Gorici.

Kotalkarska dejavnost na Peči

Občinska uprava ima skrb nad premoženjem, ki ji je bilo zaupano, vsak upravitelj kuje načrte in skuša zadovoljiti potrebe vseh, ki na določenem območju živijo in delujejo: ne pusti, da bi ga kateri član iznenadil oz. napravil kar po svoje, saj dobro ve, da bodo posledice dobre ali slabe, nosili vsi na celotnem ozemlju.

Znano je, da se v slovenskih prosvetnih društvih na Goriškem goji tudi kotalkanje. Poleg Štandreža v okviru društva »Oton Župančič« se tudi na Peči v sovo denjski občini razvija kotalkanje že skoraj deset let. Tamkajšnja borčevska organizacija je s pomočjo domačinov leta 1972 zgradila kotalkarsko ploščo na površini 20x20 metrov. Ker se je čutila potreba po večjem udejstovanju v tej panogi in tudi po nastopih na raznih tekmovanjih ne samo na krajevnem, temveč tudi pokrajinskem in deželtem merilu, je športnoprosvetno društvo »Vipava« to panogo prevzelo, razvijalo, okrepilo in jo razvija tudi

danes. Omenjeno društvo je v letih 1976-77 kotalkarsko ploščo razširilo, tako da meri danes 20x40 metrov, v istih letih je tudi uredilo stojišča in sedeže. Zemljišče, na kateri leži plošča in kjer je parkirni prostor in ki služi tudi za postavitev šankov in za družabnost, spada pod jusarske pravice, vendar je takorekoč last kmetov s Peči: vsak kmet iz te vasi razpolaga namreč z določenim številom metrov zemlje in jo je obdeloval.

Športnoprosvetno društvo »Vipava« je včlanjeno v ZSSDI in v vsedrjavno organizacijo CONI. Tako lahko tekmuje na pokrajinskih in deželnih prvenstvih in ima možnost priti tudi do državnega prvenstva. V teh letih so kotalkarji nastopili na raznih prvenstvih v Italiji v pokrajinskem in deželnem merilu. V bližnji bodočnosti, v septembru in oktobru, bodo nastopili v notranjosti države na državnem prvenstvu.

V štirih letih je društvo v tej panogi napravilo velik napredek in sedaj se upravičeno bojuje, da ne bodo mogli doseči več tako lepih rezultatov. Nastajajo težave, ki so finančnega značaja in se nanašajo na obleke, potnine, stroške za spremljevalce, ki spremljajo kotalkarje na raznih tekmovanjih. Težave pa nastajajo tudi zaradi treningov najmlajših, ker se treningi ne morejo odvijati na odprtem v slabem vremenu. Zato se upravičeno vprašujejo, kaj bodo storili v zimskem obdobju. Ali bodo vsi do sedaj doseženi rezultati zaman? Znano je, da se mora atlet vaditi nenehno, posebno še če je mlad ali celo otrok. Občinska uprava je sicer obljubila, da bo poskrbela za prevoz mladih atletov na vaje v neko goriško telovadnico. To zagotovilo občinske uprave je hvalevredno; ta prevoz je le začasna rešitev in sicer dokler ne bo dokončana občinska telovadnica. V telovadnici naj bi gojili različne športne panoge, vse ki jih razvijajo društva v občini. Tlak v novi občinski telovadnici naj bi bil tako zgrajen, da bo mogoče gojiti tudi kotalkanje, dokler ne bo občinska uprava s pomočjo pristojnih organov in vsedrjavne zveze CONI našla primerne rešitve za kotalkališče na Peči, to je pokritje kotalkarske plošče.

Občinska uprava je dobro seznanjena s temi vprašanja in tudi delovanjem društva »Vipava« v tej panogi, saj je v občinskem proračunu 1980 predvidela določen znesek za pokritje kotalkališča na Peči.

Odkritje spominskega obeležja v Čeneboli

Preteklo nedeljo so v Čeneboli v Be neški Sloveniji na tamkajšnjem pokopališču odkrili spominsko obeležje sedmim padlim borcem za svobodo. Velika množica z obeh strani meje se je zbrala v Čeneboli za to slovesnost, bili pa so prisotni tudi številni predstavniki oblasti in družbenopolitične osebnosti. Italijansko stran so zastopali podpredsednik parlamenta Loris Fortuna, predsednik deželnega sveta Mario Colli, župan občine Fojda, predsednik deželnega odbora ANPI, poleg teh pa še predsednik SKGZ Boris Race, predsednik teritorialnega odbora SKGZ za videmsko pokrajino Viljem Černo, generalni konzul SFRJ v Trstu Štefan Cigoj. Iz Slovenije so bili prisotni zastopniki IS Boris Čizmek, predsednik medobčinskega odbora SZDL severnoprimorskih občin Vlado Uršič, predsednik komisije za stike pri republiški konferenci Združenja borcev Pavle Bojc, član predsedstva SZDL in številne delegacije ZZB iz primorskih občin. Ploščo sta postavila ANPI in ZZB Slovenije, odkrila pa sta jo poslanec Loris Fortuna in konzul Štefan Cigoj. Po blagoslovitvi, ki jo je opravil domači župnik, je najprej spregovoril župan iz Fojde in podčrtal po-

men dobrososedskih odnosov med obema državama in se zahvalil za pomoč, ki jo je nudila Slovenija za obnovo od potresa porušenih vasi. Zatem je prevzel besedo Vlado Uršič, se najprej zahvalil pokrajinskemu odboru ANPI za sodelovanje pri postavitvi obeležja, nato pa se dotaknil aktualnih vprašanj, ki ogrožajo mednarodno sodelovanje in mir v svetu; spregovoril je nadalje o politiki neuvrščenosti in doprinosu Jugoslavije, temu gibanju, ob koncu pa podčrtal ideale svobode, za katere so se žrtvovali številni italijanski in slovenski borci v boju proti nacifašizmu. Predsednik deželnega sveta Mario Colli je tudi poudaril pomen skupnega boja vseh, ki so imeli skupno voljo izbojevati mir, in pozval vse, da se skupno protivimo tudi današnjim pojavom, ki skušajo skaliti mir in ustvarjati sovraštvo ter napetost med različnimi narodi. Zazvel se je za popolno izvajanje italijansko-jugoslovanskega sporazuma in ob tem tudi poudaril potrebo, da bi italijanski parlament čimprej izglasoval pravice Slovincem s posebnim zakonom. Pred to slovesnostjo pa so pri cerkvi odkrili spominsko ploščo, na kateri so imena vseh vaščanov.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Zanimiva številka Naših razgledov

Uvodni članek za novo številko Naših razgledov je napisal Peter Klinar pod naslovom »Sociološki preseki slovenske družbe«. Bolj kot o uvodniku pa bi lahko govorili o uvodu v serijo prispevkov, ki so ubrani na omenjeni naslov, pod katerim se je odvijalo junija posvetovanje slovenskih sociologov, ki so se ga udeležili tudi politologi in drugi družboslovci, kot pravi Klinar. »Tako široko izbrana tema posveta je omogočila aktivno sodelovanje vseh profilov sociologov«, je nadalje rečeno v njegovem članku. »Med razpravljalci in referenti so bili sociologi, ki delujejo na različnih področjih družbene prakse, pedagogi, raziskovalci. Posvet je bil deležen precejšnjega zanimanja...« Med objavljenimi referati s tega posveta razpravlja Veljko Rus o »odgovornosti v samoupravnih družbi«. Primož Južnič o »razvojnih procesih in družboslovnih raziskavah«, Sonja Kump in Miloš Ekar o »izobraževanju, socializaciji in vrednotah«, Jože Glazer o »delu in organizacijah združenega dela«, Jan Makarovič pa o »posebnih družbenih kategorijah in družbeni dejavnosti«.

Iz referata oziroma povzetka vsebine referata tega zadnjega naj povzamemo naslednjo zanimivo ugotovitev: »V raziskavi, ki je zajela nekaj nad 500 zaposlenih triindvajsetletnikov iz vse Sloje, se je pokazalo da se mladi glede na razmere, v kakršnih živijo, pa tudi glede na vrednote in interese razlikujejo ravno tako, kot se razlikujejo družbeni sloji starejših delavcev. Vendar pa se mladi kot celota, neglede na svoj družbeni položaj, identificirajo z mlajšimi zaposlenimi. Ta njihova identifikacija z vrstniki pa spet ne izključuje identifikacije s starejšimi, vsaj pri delavcih ozkega profila ne. Ti delavci namreč enako pogosto izjavljajo, da imajo skupne interese z mlajšimi in s starejšimi člani delovnega kolektiva. Drugačna pa je zadeva pri mladih zaposlenih z višjim statusom: ti se identificirajo s svojimi vrstniki, ne pa s starejšimi delavci! In naposled so mladi kljub temu, da se tako zelo razlikujejo med seboj, kot celota usmerjeni bolj demokratično, bolj aktivistično in bolj idealistično kot starejši delavci«.

Na temo religije v slovenski družbi sta govorila dr. Zdenko Roter, ki se je, kot kaže, s partijskega stališča specializiral za to problematiko, in dr. Marko Kerševan. Roter je tudi na omenjenem posvetu govoril o nazadovanju in sicer o nenavadno hitrem nazadovanju religioznosti v slovenski družbi. Toda Roter je opozoril — pišejo Naši razgledi — da gre pri tem le za upad cerkvene religioznosti; nič pa ne vemo o tem, kaj stopa na njeno mesto. Ali niso to morda razne oblike »posvetne« religioznosti, pojavi oboževanja predmetov in oseb iz tega sveta? Podobno

kot Roter — nadaljujejo Naši razgledi — je tudi dr. Marko Kerševan opozoril na zanimiv pojav, da so v Sloveniji delavci dokaj religiozni, uslužbenci pa skorajda ne. Tega pojava ne moremo razlagati s klasično marksistično teorijo o religiji kot »vzdihu tlačene kreature«, po kateri naj bi bila religija nadomestilo za družbeno prikrajšanost. Drugod, kjer delavci niso manj prikrajšani kakor pri nas, imamo namreč opravka z ravno nasprotnim pojavom: z religioznostjo uslužbencev in z nereligioznostjo delavcev. Po Kerševanovem mnenju je pojav nekako povezan s socialno mobilnostjo: čeprav takšno stališče ni nikjer zapisano ali izrecno zastopano, imajo religiozni zaradi spleta najrazličnejših faktorjev v praksi vendarle manj možnosti napredovanja v družbi kot nereligiozni«.

Ta številka Naših razgledov prinaša tudi nadaljevanje ankete »Razmišljanja o stalinizmu«. Tokrat je objavljen prispevek Janeza Staniča. O tem piše Stanič: »Dediščina stalinizma je še vedno živa, in to ne le v sovjetski partiji, ki nikoli ni niti poskusila resnega idejnega obračuna s stalinizmom, marveč tudi v številnih drugih partijah, tako v socialističnih državah kot v kapitalističnih državah in v deželah v razvoju... Preučevanje stalinizma je za večino partij kar najtesneje povezano z objektivno nujno samokritične analize lastne preteklosti, pogosto celo najbolj osnovnih korenin, zaradi česar je tako preučevanje seveda otežkočeno...«.

Izmed ostale vsebine zaslužijo pozornost predvsem naslednji članki: Jaka Müller se ukvarja v članku »Jugoslovanski slovarniki in besedoslovci« s takomenovanim jugoslovanskim posvetovanjem o vprašanju slovarstva in besedoslovja, ki so ga priredili v Beogradu. Na posvetovanju so srbski udeleženci — kar je značilno — dosledno zagovarjali tezo o enotnosti srbsko-hrvaškega knjižnega jezika in slovarjev, hrvaški udeleženci pa so poudarjali tisto, kar ločuje takomenovano hrvaško in srbsko varianto tega jezika. Bratko Kreft piše o osebnosti slovnika dr. Antona Breznika. Dejansko gre za govor, ki ga je imel ob odkritju razstave Breznikovega dela in življenja ob stoletnici njegovega rojstva v dvorani Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Kreft citira med drugim njegove besede: »Ljudski jezik je tisti jezik, ki ga govori ljudstvo v svojih narečjih; ta jezik ima širši obseg in starejšo zgodovino kot pismeni jezik. Pismeni jezik nam ne da popolne slike o slovenskem jeziku; pravo sliko o jeziku dobimo šele, če poleg pismenega jezika poznamo tudi ljudski jezik, kakršen živi v vseh narečjih«. O 70-letnici Jara Dolarja, upokojenega ravnatelja Narodne in univerzitetne knjižnice in ljubljani, piše Franc Vurnik, o umrlem dramatik in umetniku Borivoju Wundlerju pa Denis Poniž. Janko Liška pa zelo ostro zavrača tiste, ki oskrunjujejo Cankarjeva besedila. Privošči si zlasti režiserja Jovanovića in Koruna, ki sta delala z besedilom Cankarjevih »Hlapcev« kot svinja z mehom. Svojo kritiko zaključuje Liška z besedami: »Neskončna škoda, da se Cankar ne da prebuditi od mrtvih, da bi si ogledal obojne oskrunjene Hlapce. Zavihtel bi svoj bič silneje, kot ga je vihtel kadarkoli v življenju«. V listu je objavljen tudi intervju z univ. profesorjem dr. Borisom Paternujem o temi »Obdobja v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi«.

»Mladje« izhaja naprej

Kot je bilo pričakovati, koroška revija Mladje ni prenehala izhajati, kot je nedavno naznanil njen dosedanji glavni urednik Florjan Lipuš. Nedavno je izšla nova številka. Lipuš pa ne najdemo več v novem uredniškem odboru, ki pa se sklicuje nanj in mu izreka priznanje. Novi uredniški odbor sestavljajo Jožica Čertov kot odgovorna urednica, Rudi Benetik, Maja Haderlap, Kristijan Močilnik, Vida Obid, Jani Oswald, Franci Serajnik in Olga Vouk. V odboru je torej polovica žensk in ves odbor je sestavljen iz mladih. V uvodnem članku, ki ga je napisal Jani Oswald, je med drugim rečeno: »Izhodišče za naš poskus, nadaljevati z izdajanjem revije, torej ni z rožicami postlano. Namesto dostojne vsote na kontu razpolagamo zaenkrat le z ustnimi in pismenimi obljubami. Namesto spodbudnih besed smo slišali več skeptičnih, kot je potreba. In vendar tvegamo ta korak, ker se nam zdita namen in stvar, ki jo počenjamo, tveganja vredna. Na tem mestu bi se bilo prav zahvaliti tovarišu Janu Messnerju, ki je za naslednji dve številki prevzel lektorat in urejanje revije. Brez njegove pomoči bi težko speljali naš voz. Koliko bomo uspeli, bo nenazadnje odvisno od resnične finančne podpore kulturnih ustanov, od odmeva bralcev in seveda od pripravljenosti sodelavcev, da se dovolj namučijo z literarnimi poskusi, dokler ne dozorimo v zanesljive besedne ustvarjalce...«

Sledi članek Avgušтина Malleja, ki piše o zgodovini Mladja in o namenih novega uredniškega in izdateljskega odbora za naprej. Članek je precej polemičen. Naperjen je posebno proti katoliškemu krilu koroških predstavnikov,

Jožica Čertov objavlja tri pesmi z naslovi v nemščini po treh celovških cestah. Po obilki so modernistične, jezikovno pa še zelo šibke, kar smo že večkrat ugotovili za to verjetno še mlado pesnico. Pesmi objavljajo tudi Berta Piskernik, Kajetan Kovič (pesem je objavljena tudi v nemškem prevodu), Matjaž Kropivnik — ta jih ima cel ciklus — in Janez Pernat, ki je tudi zastopan z več pesmi. To je že starejši, menda na novo odkriti avtor oziroma pesnik. Pretresljiva in grozotna je njegova baladna pesem iz vojnega časa »Pogreb v Parkini« (v Reziji). Tudi druge so lepe, čeprav oblikovno in jezikovno zelo preproste bukovniške. Kmečki pisatelj je tudi Mirko Kumer-Črčej, o katerem je napisal eno stran predstavitev Janko Messner. Kratka vest pod njegovim člankom pove, da je Kumer 3. avgusta umrl. Revija objavlja njegovo memoarsko prozo »Kvartirovci« — tako so rekli nekaj vsem kmečkim poslom, hlapcem in deklam, pa tudi »spufanim« (revnim, zadolženim) kmetom, kot je zapisal Mirko Kumer.

Janko Messner je prispeval tri preproste, a prijetno napisane črtice, eno bolj ljubezenske narave, drugi dve pa o otrokih. Poleg tega prinaša ta številka Mladja, ki je bolj pestra, kot so bile prejšnje in tudi literarno užitejša, še več krajših esejističnih in drugih prispevkov. Predstavlja nam z vrsto reprodukcij tudi mlado koroško slikarko Nežiko Novak in pesnico Ernie Lipp, ki piše v nemščini in je hroma, ne more hoditi. Objavljena je vrsta njenih kratkih pesmi v izvirniku in v prevodu. Žal je v reviji precej jezikovnih napak, med drugim kar zadeva dvojino.

EN LABURIST MANJ

52-letni laburistični poslanec Michael O'Halloran je izjavil, da zapušča svojo staro stranko in da bo odslej pripadal socialdemokratski parlamentarski skupini. To je že 16. laburistični poslanec, ki zapušča svojo stranko in najavlja svoj vstop v novo britansko socialdemokratsko stranko, ki je nastala pred kakim mesecem na pobudo skupine laburistov, ki se ne strinjajo z najnovejšo politično linijo laburistične stranke.

Sodobno kmetijstvo

Okenške in balkonske rastline

Sobne, okenške in balkonske rastline bujno rastejo in bogato cvetijo in jih moramo zalivati in pognojovati z nekim številnih mineralnih gnojil. Nikoli ne dognujemo suhih rastlin, zelene pa najprej zalijemo, nato pa čez dve uri zalijemo z gnojilno razstopino, kar ponavljamo v štirinajstdnevnih presledkih. Odstranimo odvetelo cvetje in poškodovano listje, da ne bi gnilo v bližini rastlin. Monstero aralijo difenbahijo in fikus lahko skrajšamo ali pomladimo. Pri monstери odrežemo vrh tam, kjer se pričenjajo lepi listi, nakar ga posadimo skupaj z zračnimi koreninami in temeljito zalijemo, velike liste pa še nekaj dni rosimo z mlačno vodo, golo steblo, ki je ostalo, pa porabimo za podtaknjence.

Iz preventivnih razlogov moramo rastline večkrat pregledati in pravočasno poskropiti, da zaradi velikega hlapenja ne bi uvele, pa tudi, da preprečimo morebitne bolezni ali škodljivce. Pri pelargonijah moramo paziti, da se ne razvije rja, ki jo zatremo z 0,1-0,15% actelikom ali undenom.

V tem času je nevarna tudi pršica in pepelasta plesen, ki je zlasti nevarna begonijam. Prvo zatiramo z actelikom, keplanom in tedionom, plesen pa s karatanom enovit-metilom ali enparenom.

Na fuksijah in lantanah ter velikocvetnih pelargonijah pa se naseli bela muha, ki jo tudi zatremo z gornjimi pripravki.

Kaktejam vroče poletje s kratkotrajnimi nevihtami najbolj ugaaja, zato jih iz-

postavimo dežju. Odlično cveto Gymnoclycium, notokakut parodia in jih zalivamo s postano vodo ali deževnico. Echinocercensa, ki raste počasneje ni potrebno veliko zalivati. Čas je za vegetativno razmnoževanje in cepljenje. Kakteje na prostem varujemo pred mravljami, ki si rade naredijo bivališča med kaktejami in polži, katerim so všeč rebucije in lobivije, lotijo se pa tudi popkov in cvetov posebno kaktej, katerih cvetna cev ni bodičasta.

Z. T.

FRONTA ODLOČNOSTI

16. septembra se bodo v libijskem mestu Bengasi sestali voditelji držav, ki pripadajo tako imenovani Fronti odločnosti in ki se odločno protivijo sporazumom iz Camp Davida med Egiptom in Izraelom. Tej fronti pripadajo Sirija, Alžirija, Južni Jemen, Libija in Organizacija za osvoboditev Palestine. Dva dni pred vrhunskim zasedanjem se bodo sestali zunanji ministri že omenjenih držav in pripravili dnevni red zasedanja. Na dnevnem redu bodo med drugim letalski spopad med Združenimi državami in Libijo v Sredozemskem morju, položaj v Libanonu ter prijateljski sporazum med Libijo in Južnim Jemenom, ki je bil sklenjen prejšnji mesec.

Kam bo šla Trgovska šola?

Vsako leto pred pričetkom rednega pouka se na goriških šolah vedno pojavijo težave; letos je na vrsti slovenski trgovski zavod »Ivan Cankar«, ki je že dolgo let v stavbi v ul. Vittorio Veneto, je last goriške nadškofije. Verjetno je kurija to stavbo prodala in novi lastnik zahteva, da gre šola in poslopja. Pred dnevi je bil sestanek med ravnatelji in pokrajinsko upravo, a ni prišlo do nobenih zaključkov, ker so predstavniki pokrajine predlagali, naj bi trgovski zavod šel v neko stavbo, ki so jo zapustili dijaki italijanske višje šole za geometre v ul. Rismondo. Toda ta predlog je vodstvo šole odklonilo, v prejšnjih dneh pa je tudi zavodni svet trgovske šole »Ivan Cankar« poslal šolskemu skrbniku protestno izjavo, v kateri so naštet tudi vzro-

ki, zakaj odklanjajo ponujeno rešitev. Od osmih učilnic v ul. Rismondo je celo ena neuporabna, šola pa potrebuje precej sob več: sedem učilnic za redni pouk, tri učilnice za stroje za tipkanje in računanje, sobo za knjižnico, za laboratorij, za predvajanje filmov, za sestanek dijakov in profesorjev, profesorsko sobo; vsaka šola ima tudi ravnateljstvo in tajništvo, skratka potrebovali bi 19 prostorov in ne osem ponujenih oz. sedem, ker je eden neuporaben. Nadalje je zavodni svet v protestnem pismu ožigosal tudi način, kako se prav pred pričetkom šolskega leta vedno v naglici skušajo reševati ti problemi, ki se tičejo prostorov trgovskega zavoda; problemi, ki niso novi, ampak se vlečejo že celo vrsto let.

ZGODOVINSKI SIMBOL IN PRAVO SLOVENCEV

Knežji kamen, vojvodski stol...

OOOO 5 OOOOOOOOOOOOOOOOOOOOO J. ŠAVLI OOOOO

Značilno je tudi, da je Avstrija, predvsem pa Notranja Avstrija temeljila na karantanskem zgodovinskem pravu. Od nadvojvoda Karla dalje je Notranja Avstrija imela tudi posebno vladno v Gradcu z vsemi ministrstvi in celo nunciature od 1580 do 1622. In popolnoma upravičeno je sklepanje, da bi brez Karantanije sploh ne bilo tudi Avstrije same, pač pa bi se razširila na območje vzhodnih Alp s svojimi krajinami Bavarske. Karantanija s svojo označuje pod Arnulfom (888) kot »Karantansko kraljestvo«, (13) kar posebej priča o njenem dostojanstvu.

Ob upoštevanju te enakopravnosti Karantanije v političnem pogledu z drugimi deželami oz. državami pod takratno kraljevsko (vzhodnofrankovsko) ter cesarsko (rimsko) krono zadobi tudi vsa karantanska oz. koroška slovenska politična in pravna simbolika tisto mesto, ki ji pripada, potem ko so se doslej skoraj vsi pisci trudili na vse načine, da bi ji zmanjšali veljavo, opiraje se pri tem na tuje, v prvi vrsti nemške spise.

KNEŽJI KAMEN — simbol slovenske državnosti in državnopravne ureditve. Res je, da postaja vsebina te državnosti skozi

stoletja vedno bolj fevdalna, a zato nikakor ne tuja. Ustoličevanje na knežjem kamnu je vzbujalo pozornost številnih srednjeveških piscev, med katerimi so temeljni viri Švabsko ogledalo (Schwabenspiegel), poročilo opata Janeza Vetrinjskega, Otokarjeva rimana kronika. Kasneje pa je vzbujalo pozornost tudi Eneja Piccolomini, Unresta in Ebendorferja, ki ga zajame v svojo Avstrijsko kroniko. (14) V tej kroniki je opisano ustoličenje vojvoda Majnarda Goriško-Tirolskega:

... Pod Koroško goro namreč na Gospodskem polju blizu cerkve blaženega Petra je kamenit stol, na katerem sedi svoboden kmet, določen za to po dednem pravu po nasledstvu, opravljen v kmečki plašč, klobuk in čevlje; in ta tudi drži v eni roki pisanega bika, v drugi kobilu iste vrste, ostajajoč nepremičen. Ko pa pride vojvoda z deželnim praporom, obdan od plemičev, naj zakliče kmet v slovenščini (sclavonice): Kdo je ta, ki prihaja tako korakajoč? Njemu zraven stoječi: To je vojvoda dežele. Goriški škof pa, ker je koroški palatin, se z dvanaest prapori drži ob strani vojvode; tirolski grof pa, ker je deželni grof dežele, se z ostalimi plemiči, čim

bolj okrašenimi, z njihovimi znamenji pridruži vojvodi. Nato se vodi vojvoda pod rokami baronov proti kmetu, sedečemu na kamnu, ki zopet vpraša prisednike: Ali je, preiskuje, ta vojvoda dežele? In ti rečejo: Seveda je. Na to on: Ali je pravičen sodnik, ki išče blaginjo domovine, svobodnega stanu, rojen v zakonu, da je vreden tega vojvodstva? Oni pa: Vreden je. In spet on: Ali je obenem častilec in branilec krščanske vere? Okrog stoječi odgovore: Je in bo. On pa: S kakšno pravico me bo odstranil s tega sedeža? Rečejo: S šestdeset denarji, pisanimi živalmi, in s tem, v kar je vojvoda oblečen, tudi tvojo hišo bo naredil za svobodno in brez dajatev. Ko se to izvrši, ko udari vojvoda z lahkim udarcem, mu zapove, naj bo dober sodnik: in ko vstane in si prilasti živali v svojo pravico, obleče se v obleko vojvodi in jo zamenja za vojvodovo obleko in da mesto vojvodi ... Ta se takoj vzpne na kamen, vihteč meč na štiri različne strani sveta, obljubljač, da bo vsem pravičen sodnik. Pravi, da si tudi v klobuku prinese vode in jo pije, da pokaže ljudstvu, da ne hrepeni po zabavah in vinu, v katerem je pijanost, marveč po tistem, kar radovoljno rodi zemlja za potrebe življenja ...

Takšen kmečki obred ustoličevanja se je zadnjič vršil leta 1414, ko se je dal ustoličiti vojvoda Ernest Železni. Pravno nadaljevanje le-tega so poklonitve in zaprisege deželnih stanov novemu vladarju, s čimer pa karantansko zgodovinsko umestitveno pravo seveda ni odpravljeno. Zadnja poklonitev se je vršila očetu Marije

- E dragi moj, svet gre res naprej. Zdej bomo dobili u pržonah ano novo reformo, ke nas bo postaula med narbol napredne države na sveti.
- Pej kašno? Jest si od vlade ne čakam neč dobrega.
- Ma kej nisi neč slišau? Zdej u pržonah delajo ane demonstracije, zatu ke čejo jemet lebjezen; de tudi uani so ledje jn ne smejo bet emarginirani.
- Ma kašno lebjezen čejo jemet u pržoni! Prou ne zastopem...
- Ma si prou res počasen! V pržoneh čejo jemet lebjezen med moškimi jn ženskami. De be lahko mož jn žena pršla vkep, glih taku kašni zaročenci, ke se jemajo radi jn ke kumej čakajo. Ma ne samo za čakolirat, ma za jet skupej spat.
- Jn kej be jem uprava pržona mogla dat na razpolago ano kamro?

- Kepej ku ano kamro. Ma nutre ano komot postelo, an škabel z rdečo lučjo jn ano škatlco pilul. Jn magari tudi kej za pit, kašno biro al magari viski.
- Ma bejži, bejži, ki bo vlada nardila kej tašnega! Be blo u pržoni preveč lepu. Jn še poceni.
- Jest pej rečem, de bo. Saj so vre v časnikah pisali, de vlada ni načelno pruti. Jest sm zvedu, de sta se u Rimi pogovarjala dva ministra jn štedirala, kaku be obrnila nekšne meljone. Mislela sta, kej be blo bulše ponucat za šule al za pržone. Jn aden je reku: »Dragi kolega, midva sma vre u letih, de ne boma več šla v šulo. Ma u pržon pej lahko še pridemo. Zatu dejmo rajše zbulšat življenje u pržonah.« Jn sta bla oha precu aneh misli. Taku videš je zagvišano, de bojo dobili tiste kamre za se ljubet.
- Narbrž bo pisalo na vratah »camera per gli amori«.
- Kepej. Jn če kašen lump, ke je tam zaprt, ne bo jemu partnerce u pržoni, kaku bo pole naredu, če bo tou ljubet?
- Jest rečem, de bo lahko denu oglas u časnike. Denmo reč: »Postaven mladenci, začasno zaprt zaradi posilstva želi spoznati temperamentno gospodično 20-tih let za intimne razgovore v jetnišnici Regina Coeli.«
- Ja. Al pej: »Športnik zrelih let, obsojen zaradi ropa v banki in z varno naloženim kapitalom v švicarskih bankah bi rad navezal stike z ljubko tridesetletnico, ki bi bila pripravljena obiskovati ga v kaznilnici San Vittore. Zakonska zveza ni izključena.«
- Ma tudi kašna ženska lahko ne bo jemala ta pravega partnerja jn bo osam-

ljena, ke so morbet njenega šocjota, rdečega brigatista, ubili pr anmi streljanji. Uana bo dala pej tašen oglas: »Ognjevita, napredno usmerjena mladenka želi spoznati krepkega mladeniča v svrhu skupnega seksualnega izživljanja v posebni sobi kaznilnice. Člani KPI imajo prednost. Ponudbe poslati na upravo kaznilnice via Coroneo.«

— Ben videš, de gremo le naprej. Se jest bom začnu krast, ke u pržoni je življenje bol poceni: ne plačaš fita, ne plačaš luč, jemaš televižjon, za jest ti dajo, obleko tudi jn še babe ti bojo poslali. Kej češ več?

—o—

BANI SADR ODKLANJA KOMPROMISE

Bivši iranski predsednik Bani Sadr, ki živi v begunstvu nedaleč od Pariza, je v intervjuju za neki japonski dnevnik izjavil, da je vsak morebitni kompromis z verskim voditeljem Homeinijem nemogoč. Na vprašanje časnikarja, ali so njegovi pristaši zapleteni v vrsto atentatov na predstavnike sedanjega iranskega režima, pa Bani Sadr ni hotel odgovoriti. Pristavil pa je, da se bodo atentati in umori prenehali v trenutku, ko bo Homeini naredil konec smrtnim obsodbam in bo prepovedal delovanje islamskih revolucionarnih sodišč.

STOLETNIKI NA JAPONSKEM

Japonski minister za zdravstvo je izjavil, da v državi živi tisoč 72 ljudi, ki imajo nad sto let. Najstarejši Japonec ima 116 let in živi v nekem mestu na jugu države. Najstarejša Japonka pa ima 110 let. Zanimivo je, da je na Japonskem leta 1963 živelo le 153 ljudi, ki so bili stari nad sto let.

Terezije, cesarju Karlu VI. (1728). Po njem pa je bilo zajeto v pragmatično sankcijo.

Ustoličenje novega vladarja oz. poklonitev je imela obvezujoč značaj, ker je vladar s tem zadobil izvršno oblast. Formalna pa je bila v tem obredu izvolitev vladarja. Toda te formalnosti, ki je bila odraz prvotne pravice ljudstva, da sprejme ali zavrne novega vladarja, če mu ni po volji, so se stanovi dobro zavedali. Po Piccolominiu je prav to pravico, izročitev oblasti vladarju od ljudstva v Karantaniji, zajel v svoje delo francoski državni pravni teoretik Jean Bodin (Les six livres de la république, 1576). Po tem delu se je zgledoval tudi sestavljalac ameriške demokratične ustave Thomas Jefferson (1776), ki je uporabljal Bodinovo knjigo. Iz nje se je prepričal, da izročitev oblasti vladarju od ljudstva ni nekaj utopičnega in fantastičnega, temveč da je narod Karantancev takšen način izročanja oblasti že izvajal. Raziskavo o Bodinovi knjigi in Jeffersonu je opravil prof. J. Felicijan (15) in jo objavil v posebni knjigi (The Genesis of the Contractual Theory and the Installation of the Dukes of Carinthia, 1967).

Knežji kamen se nahaja od leta 1905 v deželni muzeju v Celovcu. Gre za spodnji del jonskega stebra, ki je obrnjen. Na gornji ploskvi se še pozna obris vklešanega deželnega grba.

VOJVODSKI STOL — Simbol slovenske sodne in upravne oblasti. Če knežjemu kamnu še priznavajo slovenski značaj, pa naj bi bil vojvodski stol že »nemški«, ker pač simbolizira fevdalno upravo t.j. pode-

ljevanje fevdov ter sodstvo. Fevdalizem pa naj bi bil frankovski t.j. »nemški«. In seveda plemstvo je bilo »nemško«. Toda, kot smo že poprej nekoliko nadrobneje vzeli v pretres zgodovinska dejstva, se je pokazalo, da plemstvo ni bilo »nemško«, marveč slovensko. In prav tako tudi fevdalni red v Karantaniji. (Po istem modelu bi lahko govorili, samo zaradi fevdalizma, da so bile fevdalne srednjeveške države kot Srbija, Bolgarija, Rusija itd. bizantinsko grške). Fevdalizem je bil pač v srednjem veku normalni družbeni red po celi Evropi.

Vojvodski stol je povezan s podeljevanjem fevdov in to podeljevanje je sledilo ustoličenju. Vojvodski stol, ki se tudi danes nahaja na Gosposvetskem polju, sestoji iz dveh sedežev: vojvodovega na vzhodni strani ter palatinovega (grofa Goriskega) na zahodni strani. Tudi slednji je namreč imel posebne pravice, celo soditi vojvodi, medtem ko je ta sedel na vojvodskem stolu. (16)

Da je tudi vojvodski stol slovenski pravni spomenik, čeprav fevdalnega značaja, kaže tudi naslednje poročilo v virih:

In če se mu tako zgodi (da prejme fevd), ga v bodoče ne more tožiti pred sodnikom te iste dežele za nobeno stvar niti za nobeno krivdo razen slovensko mož. (To pa ga pač lahko toži zaradi krivde in drugih stvari?). Prej pa, preden je sprejel svoje fevde od države, ga morajo pač tožiti glede česar bi ga kdo imel tožiti. In slovenski mož, ki ga tako toži v slovenščini, ga mora tako ogovoriti, naj je bogat ali reven,

ali če hoče storiti, zavisu od njega, ki tu toži: »Ne vem, dobri gospod, kako mi sliš, da mi za to ne daš odškodnine.« Na to more vojvoda odgovoriti, če hoče: »Ne vem, dobri prijatelj, kaj meniš, ne razumem tvojega jezika«, in s tem ga je popolnoma odpravil in ga je prost z vso pravico.

O tem poročata Otokarjeva kronika ter Janez Vetrinjski. (17) B. Grafenauer sklepa, da obstoji v 11. stoletju tudi od vojvoda neodvisen »sodnik dežele«. Slovenski Karantanec je lahko formalno tožil tudi vojvodo, toda ta se je lahko tej obtožbi izmaknil. Tega pa ni mogoče tolmačiti v tem smislu, da je »nemški« vojvoda na ta način izigral slovenskega Karantanca, kar sodi še J. Gruden (18), temveč le zadostitev fevdalnemu sodstvu. Koroškemu vojvodu kot državnemu knezu je imel pravico soditi le kralj sam (19). In vojvoda je imel v tem primeru pravico, da se po slovensko zagovarja, kot omenja Piccolomini. In Unrest prav k temu, da zato, ker »je Koroška pravzaprav slovenska dežela« (ain rehts windisch landt ist).

(Dalje)

(13) B. Grafenauer, Zgodovina slovenskega naroda, Ljubljana 1965, str. 73 (Conversio)

(14) iz B. Grafenauerja, Ustoličenje, str. 122

(15) Glas Korotana 1970, str. 18

(16) iz B. Grafenauer, Ustoličenje..., str. 300

(17) itm., str. 205

(18) J. Gruden, Zgodovina slovenskega naroda, Celovec 1910, str. 219

(19) J. Mal, Nova pota slovenske historiografije, »Čas« 1923, str. 212